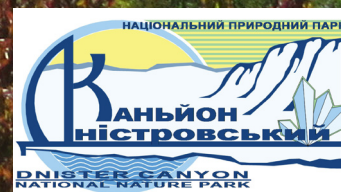

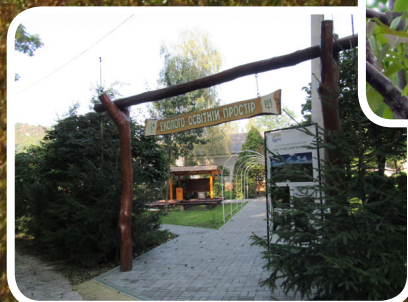
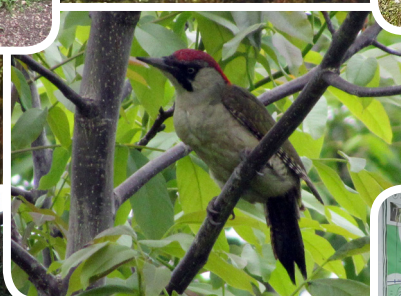
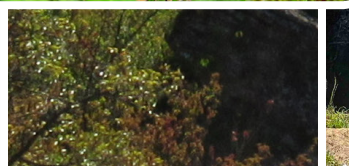
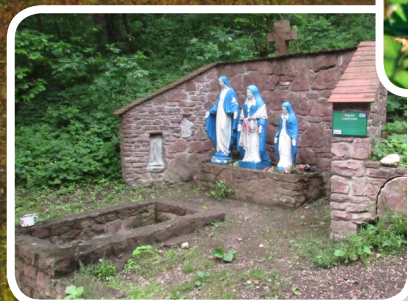
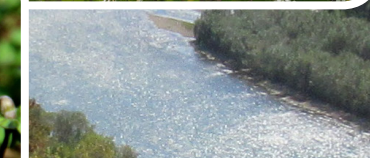
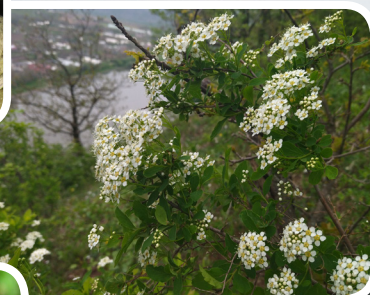
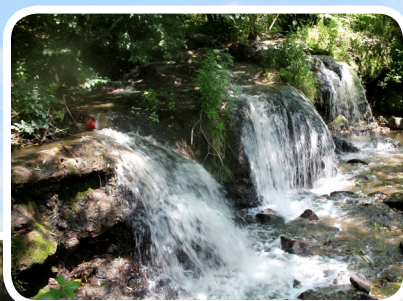
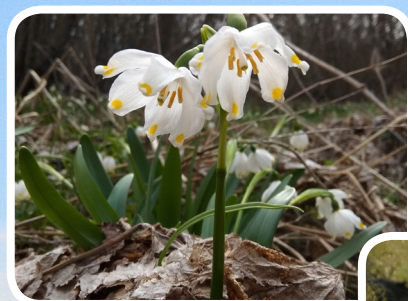
НАУКОВІ ЗАСАДИ ПРИРОДООХОРОННОГО МЕНЕДЖМЕНТУ ЕКОСИСТЕМ КАНЬЙОНОВОГО ПРИДНІСТЕР'Я

15-РІЧЧЯ СТВОРЕННЯ
НАЦІОНАЛЬНОГО ПРИРОДНОГО ПАРКУ
«ДНІСТРОВСЬКИЙ КАНЬЙОН»

11 ВЕРЕСНЯ 2025 Р.
М. ЗАЛІЩИКИ

**НАУКОВІ ЗАСАДИ
ПРИРОДООХОРОННОГО МЕНЕДЖМЕНТУ ЕКОСИСТЕМ
КАНЬЙОНОВОГО ПРИДНІСТЕР'Я**

**SCIENTIFIC PRINCIPLES
OF CONSERVATION MANAGEMENT OF ECOSYSTEMS
IN THE DNISTER CANYON AREA**

МІНІСТЕРСТВО ЕКОНОМІКИ, ДОВКІЛЛЯ ТА СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПРИРОДНИЙ ПАРК «ДНІСТРОВСЬКИЙ КАНЬЙОН»
ІНСТИТУТ ЕКОЛОГІЇ КАРПАТ НАН УКРАЇНИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ВОЛОДИМИРА ГНАТЮКА
УПРАВЛІННЯ ЕКОЛОГІЇ ТА ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ
ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
ВП НУБІП УКРАЇНИ «ЗАЛІЩИЦЬКИЙ АГРАРНИЙ КОЛЕДЖ ім. Є. ХРАПЛИВОГО»
ІНСТИТУТ БІОЛОГІЇ, ХІМІЇ ТА БІОРЕСУРСІВ
ЧЕРНІВЕЦЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ імені ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА

НАУКОВІ ЗАСАДИ ПРИРОДООХОРОННОГО МЕНЕДЖМЕНТУ ЕКОСИСТЕМ КАНЬЙОНОВОГО ПРИДНІСТЕР'Я

Матеріали Четвертої міжнародної науково-практичної конференції,
присвяченої 15-річчю створення Національного природного парку
«Дністровський каньйон»

11 вересня 2025 року
м. Заліщики, Тернопільська область, УКРАЇНА

Наукові редактори
Н. М. Сичак, О. К. Вікирчак

MINISTRY OF ECONOMY, ENVIRONMENTAL AND AGRICULTURE OF UKRAINE
DNISTER CANYON NATIONAL PARK
INSTITUTE OF ECOLOGY OF THE CARPATHIANS,
NATIONAL ACADEMY OF SCIENCES OF UKRAINE
VOLODYMYR HNATYUK TERNOPIL NATIONAL PEDAGOGICAL UNIVERSITY
DEPARTMENT OF ECOLOGY AND NATURAL RESOURCES
OF THE TERNOPIL REGIONAL STATE ADMINISTRATION
EUGEN KHRAPLYVY ZALISHCHYKY AGRICULTURAL COLLEGE
INSTITUTE OF BIOLOGY, CHEMISTRY AND BIORESOURCES
OF YURIY FEDKOVYCH CHERNIVTSI NATIONAL UNIVERSITY

SCIENTIFIC PRINCIPLES OF CONSERVATION MANAGEMENT OF ECOSYSTEMS IN THE DNISTER CANYON AREA

**Proceedings of the Fourth International Scientific and Practical Conference
dedicated to the 15th anniversary
of the Dnister Canyon National Park**

11 September 2025
Zalishchyky, Ternopil Region, UKRAINE

Edited by
N. N. Sytschak, O. K. Vikyrchak

Голова редакційної колегії:

О. К. Вікирчак, начальник науково-дослідного відділу Національного природного парку
«Дністровський каньйон»

Члени редакційної колегії:

С. Б. Миронюк (Національний природний парк «Дністровський каньйон»); д. г. н., професор **Л. П. Царик** (Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка); к. б. н., с. н. с. **О. О. Кагало** (Інститут екології Карпат НАН України); к. б. н., ст. дослідник **Н. М. Сичак** (Інститут екології Карпат НАН України); **Б. С. Павлюк** (ВП НУБіП України «Заліщицький аграрний коледж ім. Є. Храпливого»); д. б. н., професор **І. І. Чорней** (Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича); д. г. н., професор **Б. Т. Рідуш** (Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича); **І. О. П'ятківський** (Управління екології та природних ресурсів Тернопільської ОДА); **П. М. Площанський** (Національний природний парк «Дністровський каньйон»); **Т. П. Микитюк** (Національний природний парк «Дністровський каньйон»)

*Рекомендовано до друку рішенням науково-технічної ради
Національного природного парку «Дністровський каньйон»
(протокол № 1 від 22 серпня 2025 р.)*

Наукові засади природоохоронного менеджменту екосистем Каньйонового
НЗ4 Придністер'я : збірка матеріалів – електронне видання / Матеріали Четвертої міжнар.
наук.-практ. конф., присвяч. 15-річчю створ. нац. природ. парку «Дністровський кань-
йон» (11 вер. 2025 р., м. Заліщики, Тернопільська обл., Україна) / наук. ред. Н. М. Сичак,
О. К. Вікирчак; М-во економіки, довкілля та сільського господарства України, нац. природ.
парк «Дністровський каньйон» та ін. – Львів : ГАЛИЧ-ПРЕС, 2025. – 186 с., рис., табл. –
Бібліогр. у кінці статей.

ISBN 978-617-8690-40-3

Представлені у збірнику результати досліджень науковців з України відображають за-
гальнотеоретичні, методологічні та практичні проблеми становлення й розвитку заповід-
ної справи, моніторингу біорізноманіття, актуальні питання соціології, екологічної освіти,
рекреації та охорони унікальних екосистем Дністровського каньйону.

Для співробітників наукових установ, викладачів і студентів природничих спеціаль-
ностей вищих навчальних закладів, учителів географії та біології загальноосвітніх шкіл і
краєзнавців.

УДК 502:658(477.8)(478)(063)

Автори повністю відповідають за наукову достовірність, зміст і стиль публікацій. Погляди, висновки й по-
зиції, висловлені у статтях, можуть не збігатися з поглядами, міркуваннями й позиціями редакційної колегії,
установ організаторів конференції, Міністерства економіки, довкілля та сільського господарства України.

формації суспільства у напрямі стійкого розвитку та збереження природної спадщини.

ЛІТЕРАТУРА

1. **Ardoin N. M., Bowers A. W., Gaillard E.** Environmental education outcomes for conservation: A systematic review [Електронний ресурс] // *Biological Conservation*. – 2020. – Vol. 241. – Article 108224. – Режим доступу: <https://doi.org/10.1016/j.biocon.2019.108224> – Назва з екрана.
2. **Bratman G. N., Anderson C. B., Berman M. G. et al.** Nature and mental health: An ecosystem service perspective [Електронний ресурс] // *Science Advances*. – 2019. – Vol. 5, no. 7. – Article eaat0903. – Режим доступу: <https://doi.org/10.1126/sciadv.aax0903> – Назва з екрана.
3. **Poulsen D. V.** Nature-based therapy as a treatment for veterans with PTSD: what do we know? [Електронний ресурс] / Dorte Varning Poulsen // *ResearchGate*. – 2017. – Режим доступу: https://www.researchgate.net/publication/315447121_Nature-based_therapy_as_a_treatment_for_veterans_with_PTSD_what_do_we_know – Назва з екрана.
4. **Володимирець В. О.** Рослинний світ Нобельського національного природного парку // *Літопис природи Нобельського національного природного парку*. – 2025. – Т. 5. – С. 61.
5. **Зубкович І. В.** Тваринний світ Нобельського національного природного парку // *Літопис природи Нобельського національного природного парку*. – 2025. – Т. 5. – С. 131.
6. **Зубкович І. В.** Територіальна структура Нобельського національного природного парку // *Літопис природи Нобельського національного природного парку*. – 2025. – Т. 5. – С. 8.
7. **Маринич О. М., Гродзинський М. Д., Шищенко П. Г.** Фізико-географічне районування // *Національний атлас України*. – Київ: ДНВП «Картографія», 2007. – С. 228-229.

УДК 502:477

НАЦІОНАЛЬНИЙ ПРИРОДНИЙ ПАРК «ДНІСТРОВСЬКИЙ КАНЬЙОН» ЯК БАЗА ПОЛЬОВОЇ ПРАКТИКИ У ПРИРОДНИХ ЗАПОВІДНИХ ОБ'ЄКТАХ

Л. П. Царик¹, С. Р. Новицька², І. Р. Кузык³

Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка,
Тернопіль, Україна

¹*tsarykl55@gmail.com*, ²*ekosvit76@ukr.net*, ³*kuzyk@tnpu.edu.ua*

Tsaryk L., Novytska S., Kuzyk I. DNISTER CANYON NATIONAL NATURE PARK AS A BASE FOR FIELD PRACTICE IN NATURE RESERVES. The article discusses the importance of practical training for future specialists – ecologists in higher education institutions, and analyzes the experience of organizing the route stage of field practice in nature reserves based on the Dnister Canyon National Nature Park, where students study the work of the park administration, its departments, and divisions.

Статтею 51 Закону України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 № 1556-VII встановлено, що практична підготовка осіб, які навчаються у закладах вищої освіти, здійснюється шляхом проходження ними практики на підприємствах, в установах та організаціях згідно

з укладеними закладами вищої освіти договорами або у його структурних підрозділах, що забезпечують практичну підготовку [1].

Практика студентів є невід'ємною складовою частиною процесу підготовки спеціалістів у вищих навчальних закладах і передбачає безперервність та послідовність її проведення при одержанні потрібного достатнього обсягу практичних знань і умінь відповідно до різних освітніх та кваліфікаційних рівнів.

Метою практики є оволодіння студентами сучасними методами, формами організації та знаряддями праці в галузі їх майбутньої професії, формування у них, на базі одержаних у вищому навчальному закладі знань, професійних умінь і навичок для прийняття самостійних рішень під час конкретної роботи в реальних ринкових і виробничих умовах, виховання потреби систематично поновлювати свої знання та творчо їх застосовувати в практичній діяльності.

Проходження практики студентом здійснюється відповідно до законодавства. Зокрема, у «Порядку проведення практики студентів вищих навчальних закладів України» затвердженому наказом Міністерства освіти України від 08.04.1993 № 93 зазначається, що керівники підприємств, установ та організацій зобов'язані забезпечити створення належних умов для проходження практики на виробництві, дотримання правил і норм охорони праці, техніки безпеки і виробничої санітарії. [2] Тому надзвичайно важливим аспектом практичної підготовки є обрання бази практики, котра б забезпечувала всі ці умови. Такою базою польової практики в природно-заповідних об'єктах для студентів спеціальності Е2 Екологія Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (ТНПУ) слугує національний природний парк (НПП) «Дністровський каньйон».

Родзинкою навчання на географічному факультеті ТНПУ є польові практики, які не лише збагачують студентів такими необхідними у майбутній професійній діяльності навичками, але й згуртовують, вчать приймати рішення, комунікувати, працювати колективно. Перше знайомство екологів ТНПУ з дивовижною природою парку відбувається ще на першому курсі на практиці з природничих дисциплін, що проходить щороку в с. Дзвенигород на стаціонарі географічного факультету в східній частині НПП «Дністровський каньйон», де вони вивчають унікальні скельні відслонення в долині річки Дністер, що містять давні скам'янілі рештки флори і фауни (геологічна частина практики), досліджують сучасну флору та фауну цієї частини парку (біологічна частина), річку Дністер і водоспад в околицях гео-стаціонару (гідрологічна частина), унікальний каньйон, який утворює річка Дністер (геоморфологічна частина).

Логічним продовженням є польова практика в природно-заповідних об'єктах, маршрутний етап якої студенти-екологи проходять на базі національного природного парку «Дністровський каньйон» (рис. 1), під час якої студенти знайомляться з особливостями функціонування НПП, історією створення у 2010 р. указом президента національного природного парку «Дністровський каньйон» загальною площею понад 10 тис. га, відвідують музей «Природи та історії Каньйонного Придністер'я» а також еколого-освітній простір «Дністровський каньйон», підходами до його формування і розвитку, режимом охорони; вивчають структуру і зміст літописів природи; алгоритм організації різних видів екологічних стежок; особливості роботи музею природи, набувають вміння визначати червонокнижні, реліктові, ендемічні види рослин і тварин, з'ясовують специфіку роботи науковців у різних відділах і відділеннях

цього заповідного об'єкта, оволодівають методами сучасних польових досліджень, формують навички самостійного опрацювання зібраного емпіричного матеріалу, набувають навичок оформлення даних польових робіт, підготовки звітних матеріалів про польові дослідження та їх захист; виконання індивідуальної роботи відповідно до отриманих завдань по ознайомленню з конкретними об'єктами [3].

Рис. 1. Експедиція адміністрацією парку.

Під час практики студенти детально знайомляться з роботою науково-дослідного відділу, який здійснює інвентаризацію об'єктів флори, фауни, інших природних комплексів та окремих природних об'єктів; дослідження та аналіз динаміки зміни природних комплексів та об'єктів, екосистем та клімату; вивчення змін природних комплексів, об'єктів в умовах рекреаційного використання, розробкою та наданням наукових рекомендацій з питань зменшення впливу рекреаційної діяльності на природні комплекси та об'єкти НПП; створенням наукових основ охорони, відтворення і використання біорізноманіття, а також особливо цінних природних комплексів та об'єктів, окремих видів флори та фауни, відновлення порушених екосистем; проведенням комплексних наукових досліджень з питань збереження унікальної та типової флори і фауни.

Також важливим досвідом було ознайомлення студентів з роботою відділу еколого-освітньої роботи (рис. 2-4), який займається вивченням та впровадженням передового досвіду вітчизняних та зарубіжних досягнень науки з питань еколого-освітньої роботи; приймає участь в розробці виданні та розповсюдженні освітніх, виховних, методичних та інформаційних матеріалів з екологічної освіти та екологічного виховання; організацією та участю у семінарах, «круглих столах», вікторинах, екологічних іграх, екологічних акціях тощо; облаштуванням еколого-інформаційних центрів у природоохоронних науково-дослідних відділеннях парку, підготовкою експозицій музеїв, виставок, кутків природи, систематичним поповнення їх новими експозиціями та облаштування агітаційними матеріалами еколого- та науково-пізнавальними маршрутами.

Рис. 2. Еколого-освітній простір «Дністровський каньйон».

Рис. 3. Відділ еколого-освітньої роботи НПП Дністровський каньйон.

Рис. 4. У музеї природи та історії Каньйонного Придністер'я.

Важливою складовою даної частини польового етапу практики є дослідження гідрологічної пам'ятки природи місцевого значення – Червоногородського (Джуринського) водоспаду в урочищі Червоне, найвищого рівнинного водоспаду України (рис. 5-6).

Рис. 5. На «Хрещатику».

Рис. 6. Водоспад в урочищі Червоне.

Національний природний парк «Дністровський каньйон» виступає надійною базою у підготовці майбутніх фахівців-екологів для збереження природного різноманіття та сталого розвитку територій.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 № 1556-VII <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
2. Положення про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України. Наказ Міністерства освіти України від 08.04.1993 № 93 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0035-93#Text>
3. Робоча програма навчальної дисципліни «Польова практика у природних заповідних об'єктах» для студентів освітньої програми «Екологія» спеціальності Е2 Екологія галузі знань Е Природничі науки, математика та статистика.

РОЛЬ ЕКОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ ДЛЯ ЗБЕРЕЖЕННЯ ПРИРОДНОГО РІЗНОМАНІТТЯ ТА СТАЛОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ

Миронюк С. Б., Бачинський А. І. ОБЛАШТУВАННЯ БЕЗБАР'ЄРНОГО ПРОСТОРУ В УРОЧИЩІ ЧЕРВОНЕ	158
Наливайко А. Є. РОЛЬ ЕКОПРОСВІТНИЦТВА У ФОРМУВАННІ ЕКОЛОГІЧНОЇ СВІДОМОСТІ: КЕЙС МЕЗИНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ПРИРОДНОГО ПАРКУ	161
Плющ В. В., Бахтіарова Л. І. ЧОРНОМОРСЬКИЙ БІОСФЕРНИЙ ЗАПОВІДНИК У СИСТЕМІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ОХОРОНИ ПРИРОДИ: РОЛЬ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ЗАСОБІВ В ЕКОЛОГО- ПРОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ	165
Романовська Ю. І. РОЛЬ ЕКОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ ДЛЯ ЗБЕРЕЖЕННЯ БІОРІЗНОМАНІТТЯ ТА СТАЛОГО РОЗВИТКУ НОБЕЛЬСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ПРИРОДНОГО ПАРКУ	168
Царик Л. П., Новицька С. Р., Кузик І. Р. НАЦІОНАЛЬНИЙ ПРИРОДНИЙ ПАРК «ДНІСТРОВСЬКИЙ КАНЬЙОН» ЯК БАЗА ПОЛЬОВОЇ ПРАКТИКИ У ПРИРОДНИХ ЗАПОВІДНИХ ОБ'ЄКТАХ	173
Яцемірська Н. П., Білівська В. Ю. ПОТЕНЦІАЛ ОДНОДЕННИХ ЕКОЛОГО-ПРОСВІТНИЦЬКИХ ПРОГРАМ У СИСТЕМІ ЕКОЛОГООСВІТНЬОЇ РОБОТИ УСТАНОВ ПРИРОДО-ЗАПОВІДНОГО ФОНДУ: ДОСВІД НПП «ПОДІЛЬСЬКІ ТОВТРИ»	178

Наукове видання

Наукові засади природоохоронного менеджменту екосистем Каньйонового Придністер'я

*Матеріали Четвертої міжнародної науково-практичної конференції,
присвяченої 15-річчю створення Національного природного парку
«Дністровський каньйон»*

11 вересня 2025 року
м. Заліщики, Тернопільська область, Україна

Збірка матеріалів

Редактори Н. М. Сичак, О. К. Вікирчак
Технічний редактор Н. М. Сичак

Фото на обкладинці: П. М. Площанського, А. І. Бачинського,
Т. П. Микитюк, О. К. Вікирчака, А. І. Сідорова, С. Ю. Кидановської

Оригінал-макет виготовлено
редакційно-видавничою групою Інституту екології Карпат НАН України
керівник групи: к. б. н., ст. дослідник Н. М. Сичак
79026, Львів, вул. Козельницька, 4
Тел./факс 032 270-74-30

Підписано до друку 03.11.2025.
Формат 70×100/16.
Папір офсетний. Гарнітура Arial Narrow. Ум. друк. арк. 15,11.
Тираж 100 пр.

Видавництво «ГАЛИЧ-ПРЕС»
Видавець ФОП Король І.В.
м. Львів, вул. С. Бандери, 65
Ел. пошта: lvivprint@ukr.net. Тел. 096-59-88-924
Свідоцтво ДК № 5353 від 24.05.2017 р.

Друк ФОП Корпан Б.І.
Львівська обл., Пустомитівський р-н., с. Давидів, вул. Чорновола 18
Ел. пошта: bkorpan@ukr.net, тел. (093) 480-6141
Код ІНДРФО 1948318017, Свідоцтво фізичної особи-підприємця:
В02 № 635667 від 13.09.2007